

В брошурі надано досвід реалізації проекту «Міжрегіональний пілотний практикум для активістів та НУО Одеської і Миколаївської областей по забезпеченню громадського контролю за дотриманням органами СБУ, поліції та пенітенціарної системи прав і свобод уразливих груп населення».

Видання рекомендоване для громадських та благодійних організацій, які планують працювати в сфері захисту прав ключових спільнот.

Редколегія: Пахомов Валерій Анатолійович, юрист, керівник проекту
Спінул Ігор Дмитрович, менеджер проекту
Кравець Ігор Вікторович, юрист, експерт проекту
Ципляк Валентина Володимирівна, юрист, експерт проекту

Інформаційна підтримка: Пахомова Юлія Валеріївна

ВСТУП

Прошли два роки з початку реформи у правоохоронних органах та пенітенціарній системі, та суспільство не тільки не відчувало якісного покращення ситуації з правами людини, але в деяких аспектах вона навіть погіршилась: зріс рівень вуличної, побутової та економічної злочинності, збільшилась кількість злочинців, мігруючих зі Східної України до південних відносно спокійних регіонів, з лав правоохоронних органів було звільнено багато не тільки корупціонерів, але й корисних професіоналів, заміну яким поки що не знайдено. Реформи не мають єдиної стратегії, проводяться поспіхом та фрагментарно, без врахування можливих негативних соціальних наслідків на загальне населення, а особливо на його вразливі групи такі, як колишні в'язні, ВІЛ-позитивні, мігранти, ЛГБТ, підлітки та жінки. Все, що було напрацьовано неурядовим сектором, особливо на Півдні України, в плані налагоджування співробітництва та соціального партнерства, фактично зруйновано різкими змінами в бюрократичному апараті держави. Сьогодні доводиться майже все починати з початку.

З другого боку, до лав активістів НУО ввійшли нові члени, які відчувають нестачу досвіду та фундаментальних знань щодо своїх прав та обов'язків. Крім того, нова генерація співробітників правоохоронних органів і пенітенціарної системи дуже слабо обізнана на проблемах і потребах вразливих груп населення, і для адекватного формування своєї моделі поведінки потребує більш глибокого ознайомлення як з теорією громадського руху, так і з практикою можливого з ним співробітництва. І тут колишній досвід НУО може стати дуже своєчасним і корисним. Тому наш проект поставив собі на меті охоплення активностями як співробітників державних структур, так і молодих активістів НУО, надавши їм можливості для актуального практичного спілкування.

А що знають та мають знати про права вразливих груп населення ті, хто за своєю державною посадою повинен захищати їхні права, як і права всіх громадян України? Що знають про них «силовики»: поліція, пенітенціарії та інші державні особи?

Ми намагалися частково промоніторити цю ситуацію на прикладах Одеської та Миколаївської областей.

ПРО ПОЛІЦІЮ

Законом передбачається, що представників силових структур (поліція, Нацгвардія, військовослужбовці, робітники пенітенціарних закладів, суду та прокуратури тощо) повинні, з одного боку, стежити за порядком та виконанням закону, а з іншого – відноситись до представників ключових спільнот (ВІЛ-позитивних, наркозалежних, мігрантів, ЛГБТ, колишніх та існуючих в'язнів, робітників комерційного сексу та іншим) з повагою до їхніх прав – Прав Людини, які у всьому цивілізованому світі визнаються як УНІВЕРСАЛЬНІ ПРАВА ЛЮДИНИ, закріплені в міжнародних угодах, які підписала і Україна та прийняв до дії парламент (Верховна Рада).

Але в житті часто буває інакше. І ми стаємо свідками порушень ... з боку поліції!

Ось неповний **перелік типових порушень у поліції.**

Катування та інші види неналежного поводження

- нанесення тілесних ушкоджень;
- неналежні умови тримання,...

Незаконні затримання і тримання

- несвоєчасна реєстрація затримання або відсутність його реєстрації взагалі;
- затримання за вигаданою підставою;

адміністративне затримання з наступним затриманням за підозрою у скоєнні злочину;

тримання в місцях, не передбачених для тримання затриманих.

Порушення права на правову допомогу

- несвоєчасне повідомлення, або не повідомлення ЦНБПД про затримання осіб;
- не допуск адвокатів до затриманих осіб.

Порушення права на медичну допомогу

- несвоєчасне повідомлення, або не повідомлення в заклади МОЗ про скарги затриманих на

стан здоров'я чи у разі отримання ними тілесних ушкоджень;

- не виконання рекомендацій лікарів;
- невиконання нормативних вимог щодо забезпечення безперервності ЗПТ та АРТ.

Порушення недоторканності житла та іншого володіння особи,

- незаконні проникнення до помешкань;
- незаконні проникнення до транспортних засобів.

Порушення інформаційних прав

- незаконне перешкоджання доступу до інформації;
- порушення вимог конфіденційності.

I тут є певні важливі моменти:

Моментом затримання вважається фактичне обмеження свободи пересування людини.

Адміністративне затримання не може перевищувати 3 годин (це стосується і перевірки документів).

Затримання на місці вчинення злочину, або одразу після його вчинення (переважна більшість затримань) розпочинає процесуальні строки, згідно з якими має надаватися безоплатна правова допомога (адвокат), медична допомога, забезпечено 3-разове харчування та перебування в ізоляторі тимчасового тримання (ІТТ)

Не пізніше 24 годин має бути вручена підозра у вчиненні злочину, не пізніше 60 годин має бути здійснено доставлення до суду для обрання запобіжного заходу, не пізніше 72 годин має бути обраний запобіжний захід. Інакше – особу мають негайно звільнити.

Запрошення для дачі пояснень до поліції має рекомендаційний характер, особа має право не давати будь-яких пояснень. (ст. 63 Конституції України)

При проходженні до службової частини відділку має бути здійснена реєстрація особи в журналі з зазначенням часу.

А хто ви тут такі?

Таке можна іноді почути від поліції на адресу громадських активістів, які прийшли з метою моніторингу Прав Людини до відділку. І якщо активіст не підготовлений, то можуть бути погані результати перевірки. Але закон у цьому разі захищає громадянське суспільство і надає всі можливості для демократичного втручання.

Тому що існують певні ***нормативно-правові підстави для моніторингової роботи громадян.***

А саме:

Конституція України

(ст. 34) - (Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір).

(ст. 32) - (Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею).

(ст. 19) - (Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи

державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України).

(ст. 57) - (Законои та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Законои та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є не чинними).

(ст. 8) - В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Законои та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Крім того, громадянський активізм захищають такі нормативні акти, як:

Цивільний кодекс України (ст. 302).

Закон України «Про інформацію» (ст. 5, 7, 11, 21, 25).

Закон України «Про доступ до публічної інформації» (ст. 1, 19, 20).

Закон України «Про звернення громадян» (ст. 1, 18, 20).

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (ст. 39).

А діяльність поліції, в свою чергу, сьогодні регулюється такими нормативними актами, як:

Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року No 580-VIII;

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) від 07.12.1984 року No 8073-X;

Наказ Національної поліції України від 06.11.2015 року No 73 «Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції» (у редакції наказу Національної поліції від 18.11.2015 року No 96 «Про внесення змін до Положення про Департамент патрульної поліції»);

Наказ МВС від 06.11.2015 року No 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»;

Наказ МВС «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» від 09.11.2015 року No 1452/735;

Наказ МВС «Про затвердження Інструкції з питань діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС» від 27.03.2009 №111;

Наказ МВС «Про затвердження Переліку технічних засобів, що використовуються в підрозділах Державтоінспекції МВС для виявлення та фіксування порушень правил дорожнього руху» від 01.03.2010 №33.

Основними елементами моніторингу діяльності поліції з боку громадського сектору вважаються аналіз законодавства, інформаційні запити, аналіз повідомлень у ЗМІ, моніторингові візити у відділки, опитування людей/правоохоронців, візуальне спостереження, аудіо/відео фіксація роботи правоохоронців, анкетування, направлення звітів («немає звіту – не було візиту»), візити до керівництва, поширення інформації у ЗМІ, повторні візити та фіксація змін.

Ми ще можемо порадити під час моніторингових візитів:

бути непомітними для правоохоронців;

фіксувати весь процес моніторингу на фото/відео/аудіо;

мати нейтральний зовнішній вигляд;

працювати у групі;

мати документ, що посвідчує особу.

Не рекомендуємо:

перешкоджати їхньої діяльності;

приймати будь-які заохочення від правоохоронців;

ображати та погрожувати правоохоронцям;

намагатись потрапити до режимних приміщень;

проводити фото/відео фіксацію службової документації без дозволу.

Треба бути ввічливими, спокійними; вимагати від правоохоронців чинити незаконні дії

Даємо також ***перелік важливих документів для моніторингу поліції:***

Закон України “Про Національну поліцію”;

Закон України «Про звернення громадян»;

Закон України «Про доступ до публічної інформації»;

“Наказ МВС від 23.05.2017 No 440 “Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України”;

Наказ МВС 10.10.2004 No 1177 “Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України”;

Наказ МВС від 10.10.2004 No 1177 “Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських”;

Постанова Кабміну від від 28 грудня 2011 р. No 1363 «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою»;

Наказ МВС від 06.11.2015 No 1377 “Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події”.

Взаємовідносини поліції з пацієнтами замісної підтримуючої терапії (ЗПТ) та антиретровірусної терапії (АРТ).

Звичайно, найбільш зацікавлена особа щодо забезпечення Вашого безперервного лікування препаратами ЗПТ/АРТ – це Ви самі. Тому саме Вам в першу чергу треба подбати про деякі речі, які допоможуть Вам у невідкладному випадку відстояти свої права у разі вчинення адміністративного правопорушення або при підозрі поліції у вчиненні Вами злочину.

Завжди носіть із собою посвідчення або будь-який офіційний документ, який, за потреби, може підтвердити, що Ви є пацієнт ЗПТ/АРТ. Такий документ допоможе Вам швидше переконати поліцейського, який Вас затримав, що Ви дійсно потребуєте особливого лікування і, у випадку Вашого затримання, саме на поліцію покладається обов’язок вжити заходів, щоб Вам таке лікування було забезпечено.

Краще, якщо Ви самі будете знати, як повинні діяти працівники поліції, коли до них потрапить особа, яка є пацієнтом ЗПТ/АРТ, і, за потреби, Ви зможете підказати правоохоронцям, як зробити так, щоб їх потім не звинуватили у порушенні Вашого права на безперервне лікування і не притягнули за це до відповідальності.

Порядок Ваших дій під час затримання за вчинення адміністративного правопорушення, пов’язаного із порушенням правил обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, або у випадку затримання за підозрою у вчиненні злочину може бути таким:

– під час Вашого затримання, обов’язково повідомте особу, яка Вас затримала (склала протокол про затримання), про те, що Ви є пацієнтом ЗПТ/АРТ і потребуєте особливого лікування, не забудьте показати посвідчення учасника ЗПТ/АРТ;

– після того, як Ви потрапите до територіального відділку поліції, вимагайте, щоб постановний або оперативний черговий обов’язково записав Вас до Журналу обліку до-

ставлених, відвідувачів та запрошених, а також вимагайте, щоб у цьому журналі (відповідно до спільного Наказу МОЗ, МВС та Мінюсту) зазначили, що Ви є пацієнт ЗПТ;

Нажаль форма цього журналу наразі не передбачає відповідної графі і черговий може відмовитись робити такий запис, однак Вас все одно попросять поставити підпис у цьому журналі при залишенні органу поліції і Ви зможете скористуватися такою нагодою, щоб самостійно написати в графі «Наявність чи відсутність претензій до працівників поліції», що потребує замісну підтримуючу терапію (ЗПТ);

– обов'язково повідомте оперативного чергового, що Ви є пацієнтом ЗПТ, потребуєте особливого лікування та консультації лікаря нарколога.

Після такого повідомлення черговий за законом зобов'язаний:

– доповісти про Ваше затримання (як пацієнта ЗПТ), начальникові відділу поліції, зазначивши, що Ви потребуєте консультації лікаря нарколога;

– поінформувати керівника найближчого за місцезнаходженням закладу охорони здоров'я (ЗОЗ) де впроваджується замісна підтримувальна терапія, що до відділу поліції доставлено особу, яка є пацієнтом ЗПТ та потребує консультації лікаря-нарколога;

– після консультації лікаря-нарколога, відповідно до призначення, доставити Вас до ЗОЗ ЗПТ для отримання ЗПТ чи до ЗОЗ для проведення детоксикації;

– про кожний факт надання Вам медичної допомоги (медичного огляду), робиться відповідний запис в Журналі реєстрації надання медичної допомоги особам, які утримуються в черговій частині.

Під час Вашого конфіденційного **спілкування із адвокатом**, обов'язково повідомте його про те, що Ви є пацієнтом ЗПТ/АРТ, і вимагайте, щоб він виконав вимоги, передбачені Стандартами надання безоплатної правової допомоги щодо забезпечення безперервності Вашого лікування препаратами ЗПТ.

Зверніться до адвоката з проханням повідомити про Ваше затримання та необхідність забезпечення Вас безперервним лікуванням препаратами ЗПТ/АРТ координатора територіальної

групи з протидії порушенням прав вразливих груп (якщо така група сформована у Вашому регіоні або існує неурядова організація, яка опікується клієнтами ЗПТ);

– в протоколі про адміністративне затримання або затримання за підозрою у вчиненні злочину в графі «Пояснення правопорушника» обов'язково зазначте: «Я являюсь пацієнтом програми замісної підтримувальної терапії, прошу забезпечити мені безперервне лікування відповідно до призначення лікаря».

Таким чином, Ви з свого боку виконаєте всі необхідні умови для належного поводження поліції з Вами як з клієнтом програми ЗПТ. Та якщо поліцейські не виконають свою частку обов'язків, у Вас буде повне право оскаржувати їхні протиправні дії та вимагати присутності прокурора або адвоката.

Як додержуються прав ключових спільнот в поліцейському відділку? Що побачили наші моніторингові групи, наприклад, в Миколаєві?

Моніторингові перевірки проведено по територіальних органах поліції ГУНП в Миколаївській області (ТОНП).

Встановлено, що виявлені попередні недоліки, у більшості ТОНП, не усунуті, а неодноразові вимоги щодо усунення їх не виконуються та ігноруються керівниками територіальних підрозділів.

Виявлено ряд характерних недоліків для більшості територіальних органів:

1. Відсутня кімната для оперативного розгляду обставин, передбачена наказом МВС від 15.06.2017 №440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» (далі – Інструкція), розділ IV, п.10, який вимагає, щоб розгляд обставин затримання або доставляння осіб до територіального підрозділу поліції проводився працівниками добового наряду чергової служби або іншими працівниками за дорученням начальника цього підрозділу чи його заступника в окремій кімнаті, яка за своїм обладнанням не пригнічує їх честь та гідність, з дотриманням встановлених чинним законодавством строків.

2. Відсутня кімната для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ України, наявність, використання та обладнання якої затверджене Наказом МВС від 18.12.2003 №1561. Даний документ забороняє проводити слідчі дії та інші передбачені законодавством заходи (опитування, побачення із захисником тощо), у будь-яких приміщеннях органів і підрозділів внутрішніх справ, крім слідчих кімнат. У разі порушення прав запрошених, доставлених, затриманих та інших осіб не можливо буде встановити відповідні обставини за відсутності відеоспостереження у кабінетах слідчих.

3. Відсутня кімната для проведення конфіденційного побачення затриманого із захисником.

Інструкцією, затвердженою наказом МВС від 15.06.2017 №440, розділ VI, п.19, введено нову вимогу для забезпечення права затриманого на конфіденційне побачення із захисником, що повинно проходити у відповідній кімнаті під візуальним контролем уповноваженої особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, з метою забезпечення законності при проведенні такої зустрічі та заходів безпеки.

4. Кімната прийому громадян (приймальня), як правило, належним чином не облаштовані. Незадовільний санітарний стан приймалень, використання її не за призначенням, а якщо і є, то без вікон, з малою площею; закрита на ключ або взагалі відсутня.

З метою забезпечення конституційного права громадян на звернення, покращення, удосконалення організації їх особистого прийому в апараті МВС, підпорядкованих йому органах внутрішніх справ України, та на виконання ст.40 Конституції України, Законів України «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про статус на-

родного депутату України», необхідно облаштовувати кабінети прийому громадян (приймальні).

5. Під час перевірок було виявлено, що громадяни не мають вільного доступу до адмінприміщення органу поліції, оскільки двері зачинено на замок, який за потребою відкриває черговий, що суперечить принципам відкритості і прозорості.

6. Деякі ТОНП не облаштовані пандусами (відповідно до вимог державних будівельних норм ДБН В2.2-9-99, ДБН В2.2-17-2006) та кнопками виклику для осіб з обмеженими можливостями, що суперечить принципам розумного пристосування, що закладені в Законі України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та в Указі Президента України від 18.12.2007 №1228

«Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями», в яких передбачено забезпечення умов для безперешкодного доступу осіб з обмеженими фізичними властивостями до державних закладів.

Більшість пандусів не відповідають будівельним нормам або до них немає доступу.

В той же час слід відмітити, що Баштанський та Вознесенський відділи, а також Миколаївське відділення Очаківського ВП змогли усунути вказаний недолік на момент повторної перевірки.

7. У багатьох ТОНП на дверях окремих службових кабінетів відсутні таблички із назвами відділів, зазначенням посад і прізвищ співробітників. Відсутність табличок із повним зазначенням прізвищ та посад, в першу чергу на кабінетах слідчих та працівників відділу кримінальної поліції, унеможливорює встановлення, у яких саме службових приміщеннях перебували затримані чи доставлені особи, у випадках неналежного поведіння з боку працівників поліції.

8. На стендах часто відсутня інформація про права та свободи людини, про порядок оскарження їх порушення та органи, до яких можна звернутися дії працівників поліції.

9. Відділи та відділення не забезпечені універсальною медичною аптечкою, укомплектованою необхідними лікарськими препаратами та медичними засобами, перелік яких визначено у додатку 1 наказу МВС від 25.09.2006 №946 «Про затвердження норм забезпечення господарським інвентарем кімнат для затриманих чергових частин, ізоляторів тимчасового тримання, приймальників-розподільників для осіб, затриманих за бродяжництво, спеціальних приймальників для осіб, підданих адміністративному арешту, пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні». Під час проведення моніторингових перевірок, при перевірці медичних аптечок, виявлено, що більшість із наявних в ній лікарських засобів були з вичерпаним терміном придатності.

10. Деякі з опитаних чергових не володіють знаннями щодо порядку дій, у випадку доставлення до ТОНП затриманого, який перебуває на замісній підтримуючій терапії (ЗПТ), чітко визначеному спільним наказом МОЗ, МВС, Мінюсту та держслужби з контролю за наркотиками від 22.10.2012 №821/937/1549/5/156 «Порядок взаємодії

закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії».

11. Не повністю забезпечено належне функціонування систем відеонагляду та архівації даних з відеокамер, що встановлені у приміщеннях поліції. Як правило ані чергові, ані керівництво відділу не мають доступу до даних відеоархівації, термін архівації їм не відомий.

12. Існує пряме чи приховане перешкоджання в доступі до Книги скарг та пропозицій. Інструкцією, затвердженою Наказом МВС від 23.05.2017 №440, передбачено, що обов'язок чергового забезпечити вільний доступ до книги скарг і пропозицій. У книзі скарг та пропозицій часто не вказуються результати перевірки та вжиті заходи, а також відмітки про повідомлення заявнику про результати перевірки заяви чи скарги.

13. У деяких чергових частинах кімнати для затриманих не використовуються, але при цьому не опечатуються, що створює ризик поміщення до цих кімнат затриманих, але в книзі обліку осіб, яких поміщено до кімнати для затриманих відомостей про такий факт не буде. Водночас більшість даних кімнат не відповідають мінімальним стандартам та рекомендаціям Європейського комітету з питань запобігання катуванням.

З досвіду проведення моніторингових візитів до поліції в Одеській області ми тут надамо ЗРАЗОК АЛГОРИТМУ, за яким громадський монітор може значно легше та ефективніше перевірити стан справ у поліцейському відділку.

МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ

Частина I. ДОСТУПНІСТЬ ТА ЗРУЧНІСТЬ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ДЛЯ ГРОМАДЯН

Аналіз дистанційної роботи (заповнюється ДО підходу до відділку)

Зробіть наступні дії:

1. Зайдіть на офіційний сайт ГУНП області та знайдіть інформацію про відділок. Оцініть повноту розміщеної інформації про відділок (наявність телефону чергової частини установи, e-mail, наявність графіку прийому керівництвом установи та інші параметри, які б на вашу думку ви хотіли б там бачити).

Оцініть повноту розміщеної інформації з 5-бальною шкалою ("5" – найвищий бал)

2. Зателефонуйте до чергової частини по телефону, поставте питання про адресу перебування, номер телефону та графік прийому громадян Вашим дільничним. (назвіть адресу будинку, який знаходиться неподалік від відділку). Оцініть манеру спілкування чергового по телефону.

Оцініть дії працівника поліції з 5-бальною шкалою ("5" – найвищий бал)

Аналіз зовнішньої частини відділку (робиться ДО входу у відділок)

Зробіть наступні дії:

- Проведіть відеофіксацію всього моніторингу, до закінчення анкетування та залишення меж установи. Повідомте координатора про початок моніторингу зручним для вас способом (так - н не вдалось встановити):

3. Чи розміщені дорогою до органу поліції дорожні вказівники напрямку/відстані до установи.

4. Чи є поруч з органом поліції стоянка для автотранспорту відвідувачів.

5. Чи є при вході до адміністративної будівлі органу поліції система відео спостереження

6. Чи оснащений вхід до органу поліції пандусом:

так ні так, але непридатний для користування ні, але є спеціальна кнопка виклику, розташована у зручному місці не вдалось встановити.

Аналіз внутрішньої частини відділку

7. Чи можливо безперешкодно увійти до вестибюлю органу поліції для ознайомлення з інформацією на стендах:

Оцініть рівень доступу до вестибюлю відділку (приміщення поруч з черговою частиною) за 5- бальною шкалою ("5" – найвищий бал)

8. Чи є у вестибюлі меблі для сидіння та написання документів

9. Чи є доступні розетки і чи можна ними вільно скористатись

10. Чи достатньо освітлення для того, щоб прочитати інформацію розміщену на стендах:

11. Чи є в органі поліції кімната для прийому громадян, позначена відповідною табличкою

12. Чи можливий вільний доступ до кімнати для прийому громадян без отримання дозволу від працівників поліції

13. Чи вивішені у вестибюлі або кімнаті для прийому громадян стенди з:

- графіком особистого прийому громадян керівниками органу поліції із зазначенням посади, прізвища, часу приймання (вивішується біля входу до кімнати для прийому громадян);

- графіком особистого прийому громадян керівниками обласного управління поліції із зазначенням посади, прізвища, часу приймання (вивішується біля входу до кімнати для прийому громадян);

- пам'яткою щодо ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події із зазначенням номерів телефонів (місцезнаходження) керівників центрального органу управління поліцією, управлінь поліції в областях та м. Києві, на яких покладено контроль за додержанням законності при прийнятті та реєстрації заяв і повідомлень, а також органів прокуратури, що здійснюють нагляд.

- номерами телефонів «довіри» та «гарячої лінії»

- витягом із Закону України «Про звернення громадян»

14. Чи вивішена у вестибюлі органу поліції Книга скарг і пропозицій

15. Чи забезпечений до неї відвідувачам вільний доступ (без дозволу співробітника поліції)

16. Чи є в книзі нерозглянуті скарги (якщо так, зазначте дату їх написання та стислу фабулу). У випадку, коли поліцейський запитає, навіщо Вам книга – поясніть, що бажаєте записати до неї подяку своєму дільничному або пропозицію про встановлення у вестибюлі додаткових стільців для відвідувачів.

17. Чи називає черговий своє прізвище, ім'я та по батькові та посаду

18. Чи коректно черговий спілкується з громадянами і відповідає на їх запитання

19. Якщо при вас громадяни подавали заяву про злочин, чи видає черговий громадянам талон-повідомлення про реєстрацію їх заяви про скоєння злочину

20. Чи здійснюється реєстрація всіх громадян, які входять до службових приміщень органу поліції, у Журналі обліку доставлених, відвідувачів і запрошених

21. Чи відволікаються працівники чергової частини на власні або сторонні справи

Зробіть наступні дії:

22. Привітайтеся з черговим, або помічником чергового та запитайте, як його звати, запишіть відповідь.

... проігнорував... назвав ім'я... назвав ім'я та прізвище... назвав ім'я, прізвище та службове звання, назвав ім'я, прізвище, службове звання та посаду, не вдалось встановити.

23. Зверніться до чергового з проханням повідомити: дні, години і місце прийому громадян керівництвом підрозділу поліції.

...проігнорував...сказав що не знає... повідомив, але запитав, яке питання до керівництва.... відповів, що інформація на стенді,.... повідомив в повному обсязі, ...не вдалось встановити.

24. Зверніться до чергового з проханням надати можливість скористатись туалетом

... проігнорував...сказав, що туалет не працює, ...сказав, що не працює і повідомив де є найближча вбиральня, ...визначив працівника, який провів до вбиральні,... надав можливість вільно пройти, ... не вдалось встановити.

25. Зверніться до чергового з питанням англійською мовою, після діалогу задайте питання чи вільно володіє він англійською мовою

...проігнорувавсказав, що цього немає в посадових інструкціях... є працівник, який володіє ...знання на базовому рівні,...вільно володіє... не вдалось встановити.

26. Зверніться до чергового з питанням чи є у нього аптечка і чи є там якась знеболювальне

...проігнорував ... не має, але готовий придбати,...повідомив де найближча аптека, аптечка є, але знеболювального немає,...аптечка є, готовий надати, ...не вдалось встановити.

27. Зверніться до 3 відвідувачів (не поліцейських) у відділку з питанням чи є у нього якісь зауваження щодо роботи поліції, що йому не вистачає, та що б він хотів змінити. У разі якщо особа є затриманою поцікавтеся, чи не піддавали її катуванню, чи були забезпечені її права (право на медичну допомогу, право на адвоката та інші права), чи не були порушені строки затримання.

28. Зверніться до чергового у відділку з питанням, що б він хотів змінити в роботі поліції для покращення її роботи, чого йому не вистачає в його роботі.

29. Напишіть скаргу в книгу скарг та пропозицій, куди включіть всі зауваження щодо роботи відділку на підставі даних, які увійшли до анкети та оцініть рівень доступності написання скарги. Включіть також до скарги всі свої побажання щодо змін, які б ви хотіли побачити у відділку. Про позитивні моменти в роботі також зазначте. Сфотографуйте написану скаргу.

Оцініть комфортність та рівень доступу до написання скарги у книзі скарг та пропозицій за п'ятибальною шкалою ("5" – найвищий бал)

30. У разі, якщо ви проводили відео-зйомку відділу, оцініть рівень комфортності її проведення. Чи не заважали вам у її проведенні. Наскільки комфортно вам було її проводити

Резюме, висновки

(опишіть про виявлені порушення, що не відображені в питаннях анкети):...

Громадський моніторинг у місцях позбавлення волі

Зрозуміло, що перевіряти стан додержання Прав Людини в колоніях або слідчих ізоляторах складно для громадян, які не мають спеціальних навичок або теоретичної підготовки. Тому, зазвичай, неурядові організації (НУО), які спеціалізуються на таких

питаннях, дуже ретельно готуються до такої діяльності та готують своїх громадських моніторів. Крім НУО, моніторингом в місцях позбавлення волі (МПВ) опікуються і інші структури, такі як НПМ (Національний превентивний механізм під егідою Уповноваженого по правах людини при Верховній Раді України), громадські ради, створені при територіальних управліннях Державної пенітенціарної служби України (колишній Держдепартамент), Спостережні комісії обласний та районних адміністрацій, які діють на підставі окремої законодавчої база та мають серйозні важелі впливу на стан речей з правами людини в МПВ. Їхні представники мають право вільного доступу до пенітенціарних закладів для перевірок, але при цьому мають обов'язок дотримуватися правил внутрішнього розпорядку колонії чи СІЗО та не зловживати своїми повноваженнями.

Практика громадського моніторингу напрацювала певний алгоритм таких перевірок, який полегшує новим моніторам завдання все правильно та у повному обсязі перевірити під час візиту.

Алгоритм при проведенні громадського візиту до виправної колонії:

Їдальня

1. Має бути розташована у житловій зоні.
2. Час роботи їдальні повинен передбачатися розпорядком дня установи, затвердженим начальником колонії.
3. Час роботи їдальні має бути доведений до відома засуджених та вивішений на стенді в місцях надання побутових послуг засудженим.
3. В який час проводиться приймання їжі засудженими: в час, встановлений розпорядком дня _____, в час, що визначається днювальним _____, інше _____.
4. Засуджені повинні приймати їжу окремо за структурними дільницями колонії, відділеннями та бригадами з урахуванням їх надійної ізоляції в їдальні.
5. З метою підтримання належного порядку під час приймання їжі засудженими в їдальнях в обов'язковому порядку повинні бути присутні представники адміністрації установ та молодший інспекторський склад чергової зміни.
6. Як часто проводиться дезінфекція їдальні?
7. Яким є загальний стан приміщення їдальні та чистота у ній (добрий, задовільний, незадовільний)?
8. Засуджені, які працюють в їдальні, мають проходити медичне обстеження не рідше одного разу на півроку.
9. В їдальні має бути вивішеним свіже меню на поточний день.

10. Якими є кількість та якість їжі (добрий, задовільний, незадовільний).

11. Як готують їжу?

Медична частина/лікарня

1. Чи мають засуджені можливість отримати медичну допомогу?

2. Як часто лікарі ведуть прийом хворих?

3. Яка кількість і кваліфікація медичного персоналу установи?

4. Чи здійснюється огляд засуджених при прибутті в колонію?

5. Яку роль відіграє персонал медичної частини у попередженні насильства відносно засуджених?

6. Чи є можливість отримання спеціалізованої медичної допомоги, у тому числі зубо-протезної?

7. Що відбувається, коли засуджений потребує стаціонарного лікування?

8. Яку роль відіграє медичний персонал у забезпеченні здорових та безпечних умов тримання?

9. Які заходи вживаються для попередження інфекцій та розповсюдження захворювань, зокрема, туберкульозу, ВІЛ/СНІДу? Чи є програми тестування та консультування?

10. Чи відокремлюють засуджені, хворі на заразні хвороби? Чи не містить ця процедура ознак дискримінації?

11. Як організовано підтримку психічного здоров'я засуджених (доступ до психіатра та психологічної допомоги)?

12. Як здійснено зберігання та розподіл медикаментів (це робить медичний персонал чи охорона)?

13. Як дотримується медична таємниця? Чи присутній немедичний персонал при огляді засуджених? Якщо так, то в яких випадках?

14. Хто має доступ до історій хвороб та іншої медичної документації?

15. В якому стані перебуває медична документація? (добрий, задовільний, незадовільний).

16. Як відбувається запис хвороб, тілесних ушкоджень та смертей?

17. Як часто проводиться дезінфекція та прибирання приміщень медичної частини/лікарні?

18. Яким є загальний стан приміщень та чистота в них (добрий, задовільний, незадовільний)?

Житлове відділення

1. Перелік обладнання гуртожитків:

Ліжка металеві одно- або двоярусні з жорсткою сіткою за чисельністю засуджених.

Приліжкові тумбочки (одна на двох засуджених).

Стіл на 10-12 посадкових місць.

Табурети на кожного засудженого.

Гучномовець.

Бак для питної води з кухлем і тазом.

Годинник настінний на кожну житлову секцію.

Фіранки на вікна.

Телевізор чорно-білого або кольорового зображення на кожне відділення або жилу секцію.

Холодильники.

Столові і консервні ножі (два на житлову секцію), ножиці (одні на 50 засуджених).

Вішалка для верхнього одягу.

Умивальники для засуджених в окремих приміщеннях з розрахунку один кран на 10 засуджених.

У приліжкових тумбочках засуджені мають право зберігати: засоби особистої гігієни, бритви, запальнички разового використання, електрокип'ятильники, підручники і учбове приладдя, літературу та періодичні видання, у т.ч. релігійного змісту, письмовий папір, зошити, прості олівці, авторучки, чорнило, стержні, конверти, марки.

2. Як часто проводиться прибирання виробничих приміщень? Чи відбувається це в порядку черговості за графіком або іншим чином?

3. Яким є загальний стан приміщень, чистота в них та стан обладнання (добрий, задовільний, незадовільний)

4. Чи є окреме приміщення для приготування їжі?

5. Чи є окреме приміщення для зберігання особистих речей?

Проведення особистого прийому засуджених

1. Які умови створено для того, щоб засуджений мав можливість озвучити наявні проблеми?

2. Чи є графік прийому у загальнодоступному місці?

3. Як часто проводиться прийом керівництвом установи?

4. Скарги подаються лише під час особистого прийому чи письмово?

5. Хто проводить перевірку скарг і звернень?

6. Хто і як повідомляє засудженому про результати розгляду?

7. Чи є механізм направлення скарг до відомств поза межами колонії?

8. Чи мають засуджені реальну можливість подати скаргу без ризику або з гарантованою доставкою адресату?

Ознайомлення з документацією

1. Документи, що стосуються діяльності ВКВСР органів і установ виконання покарань щодо застосування ст. ст. 81, 82 КК України (протоколи засідань за останній місяць);

2. Стан паспортизації засуджених;

3. Своєчасність розгляду справ про пом'якшення покарання.

Звертається увага на:

Періодичність заповнення журналів.

Особу, яка заповнює журнали (той, хто проводить прийом або перевірку, чи інша особа).

Повноту викладених відомостей (зміст звернення, результат його розгляду, обставини вчиненого порушення, підстави прийняття рішення про застосування дисциплінарного стягнення або заходів впливу).

Права засуджених при звільненні

В Україні діє Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» (далі – Закон).

Він передбачає певні гарантії реалізації прав та законних інтересів осіб, що звільняються від відбування покарання. Для реалізації цих гарантій законом та іншими нормативно-правовими актами встановлюються певні порядки, а також визначене коло осіб, на яких і покладається виконання відповідних обов'язків.

Визначено, що послуги із соціальної адаптації засуджених надають суб'єкти соціального патронажу - центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, об'єднання громадян, а також фізичні особи, які здійснюють соціальний патронаж.

Згідно ст.2 Закону його дія поширюється на осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк та на звільнених осіб (громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах постійно проживають на території України). Проте соціальний патронаж здійснюється стосовно звільнених осіб, які звернулися до суб'єктів соціального патронажу протягом шести місяців після звільнення з установ виконання покарань.

Звільнені з місць позбавлення волі особи мають певні переваги у взятті на облік та пошуку роботи.

Видача паспортів та реєстрація місця проживання або перебування

Відповідно до ч.3 ст.10 Закону видача паспортів та реєстрація місця проживання або перебування звільнених осіб здійснюються протягом строку та в порядку, передбачених законодавством.

Такий порядок визначений п. 2.9. «Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб», затвердженого Наказом від 07.11.2011 № 429/831/769/3279/5 зареєстрованим у Міністерстві Юстиції України 07.07.2006 року за № 804/12678.

2.9.2. Центр соціальної адаптації, центр СССДМ, заклади соціального обслуговування для вирішення питання реєстрації місця проживання чи перебування звільненої особи з'ясовують про наявність у неї житла та збереження соціально корисних зв'язків шляхом проведення бесід, направлення запитів до органів внутрішніх справ та житлово-експлуатаційних організацій.

2.9.3. Якщо звільнена особа є бездомною, вирішення питання реєстрації місця проживання чи перебування здійснюється відповідно до «Порядку реєстрації місця проживання або перебування бездомних осіб», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2011 року №895.

2.9.4. Центр обліку у разі звернення звільненої особи, яка не має житла та паспорта громадянина України:

направляє таку особу до центру соціальної адаптації, центру СССДМ, закладів соціального обслуговування або закладу для бездомних осіб згідно із законодавством та направляє повідомлення за встановленою формою про таких осіб протягом трьох робочих днів до зазначених установ/закладів;

готує пакет документів, необхідних для оформлення паспорта громадянина України та реєстрації місця проживання або перебування, згідно з «Порядком взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги бездомним громадянам, затвердженим Наказом Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства внутрішніх справ, Державного комітету у справах національностей та релігій, Державного департаменту з питань виконання покарань від 19.02.2009 року №70/411/101/65/19/32 (з0419-09), зареєстрованим у Міністерстві Юстиції України 08.05.2009 року за № 419/16435.

2.9.5. Територіальні органи міграційної служби безпосередньо здійснюють видачу паспорта громадянина України та реєстрацію місця проживання або перебування звільнених осіб згідно із законодавством.

Питання надання медичної допомоги звільненим особам

Відповідно до ч.1 ст.10 Закону звільненим особам забезпечується надання медичної та медико-санітарної допомоги в установленому законодавством порядку.

У разі відсутності у звільненої особи реєстрації місця проживання або перебування надання їй медичної допомоги здійснюється за направленням суб'єктів соціального патронажу.

Звільнені особи, які хворіють на особливо небезпечні інфекційні хвороби або є носіями збудників таких хвороб, підлягають медичному нагляду і лікуванню в порядку, передбаченому законом.

Особи, які на день звільнення потребують стаціонарної медичної допомоги, направляються до закладів охорони здоров'я на підставах і в порядку, передбачених законодавством.

Відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб, затвердженого Наказом від 07.11.2011 № 429/831/769/3279/5 медична допомога, обслуговування, обстеження звільнених осіб здійснюється в наступному порядку, визначеному п.2.10:

Органи праці та соціального захисту населення при зверненні до них звільнених осіб направляють їх до закладів охорони здоров'я на медичне обстеження, у тому числі на рентгенівське обстеження органів грудної порожнини та видають їм направлення за встановленою формою.

Заклади охорони здоров'я:

забезпечують проведення за направленням органів праці та соціального захисту населення, центрів соціальної адаптації, центрів СССДМ та закладів соціального обслуговування, а також у разі самостійного звернення звільненої особи медичного обстеження, в тому числі рентгенівського обстеження органів грудної порожнини, з метою виявлення соціально небезпечних та інфекційних хвороб;

видають звільненій особі за результатами обстеження довідку про стан здоров'я з обов'язковими результатами рентгенівського обстеження органів грудної порожнини та у разі її згоди з результатом тесту на ВІЛ-інфекцію або виписку з медичної карти амбулаторного хворого за обліковою формою No 025/о чи виписку з карти хворого денного стаціонару поліклініки за обліковою формою No 003-2/о (va302282-99), затвердженими Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.1999 р. No 302 (vo302282-99);

направляють у разі потреби звільнених осіб для проведення огляду до медико-соціальних експертних комісій (далі - МСЕК) щодо встановлення інвалідності або до закладу охорони здоров'я для проведення лікування;

надають звільненій особі у разі проведення її лікування виписку з медичної карти амбулаторного хворого чи з медичної карти стаціонарного хворого;

забезпечують необхідними лікарськими засобами звільнених осіб, які мають право на безоплатне або пільгове забезпечення лікарськими засобами відповідно до чинного законодавства.

Встановлення інвалідності (поновлення відповідних документів)

п. 2.11. «Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб», затвердженого Наказом від 07.11.2011 р. No 429/831/769/3279/5:

2.11.1. Заклади охорони здоров'я (ЗОЗ) направляють до МСЕК звільнених осіб (після проведення медичного обстеження за особистим зверненням або направленням органів праці та соціального захисту населення, центрів соціальної адаптації), які перебувають на лікуванні в закладах охорони здоров'я і потребують встановлення інвалідності.

2.11.2. Заклад охорони здоров'я, де на стаціонарному лікуванні перебуває звільнена особа, яка є клієнтом центру соціальної адаптації, центру СССДМ та закладів соціального обслуговування, закладу для бездомних чи інших закладів соціальної підтримки (догляду) і потребує встановлення інвалідності, вживає заходів щодо проведення огляду МСЕК та надання необхідної довідки й індивідуальної програми реабілітації.

2.11.3. МСЕК за направленням відповідного закладу охорони здоров'я проводить огляд звільнених осіб у порядку, встановленому законодавством.

2.11.4. Якщо хвора звільнена особа, яка є клієнтом центру соціальної адаптації, центру СССДМ або перебуває на лікуванні у стаціонарі, за станом здоров'я згідно з вис-

новком лікарсько- консультативної комісії лікувально-профілактичного закладу не може з'явитися до МСЕК, огляд

проводиться за її місцем перебування (у центрі соціальної адаптації, закладах соціального обслуговування або у стаціонарі).

2.11.5. МСЕК відповідно до «Положення про медико-соціальну експертизу», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. №1317 (1317-2009-п), видає звільненим особам, які визнані інвалідами чи стосовно яких встановлено факт втрати професійної працездатності, довідки й індивідуальні програми реабілітації та надсилає у триденний строк випуску із акта огляду МСЕК органу, де інвалід перебуватиме (перебуває) на обліку як отримувач пенсії, державної соціальної допомоги (щомісячного довічного грошового утримання, що призначається замість пенсії).

2.11.6. Копія індивідуальної програми реабілітації також надсилається закладу охорони здоров'я і органу праці та соціального захисту населення за переважним місцем перебування інваліда.

2.11.7. Органи праці та соціального захисту населення, центри соціальної адаптації, центри СССДМ, заклади соціального обслуговування, заклади для бездомних вживають заходів щодо влаштування своїх клієнтів, яким встановлено I або II групу інвалідності, до будинків-інтернатів, у тому числі спеціальних будинків-інтернатів, згідно із законодавством.

Пенсійне забезпечення та державна соціальна допомога особам, що не мають права на пенсію

Пенсійне забезпечення регулюється Законами України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування» та «Про пенсійне забезпечення».

Відповідно до ст.8 ЗУ «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування» право на отримання пенсій та соціальних послуг із солідарної системи мають:

1) громадяни України, які застраховані згідно із цим Законом та досягли встановленого цим Законом пенсійного віку чи визнані інвалідами в установленому законодавством порядку і мають необхідний для призначення відповідного виду пенсії страховий стаж, а в разі смерті цих осіб - члени їхніх сімей, зазначені у статті 36 цього Закону, та інші особи, передбачені цим Законом;

2) особи, яким до дня набрання чинності цим Законом була призначена пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» (крім соціальних пенсій) або була призначена пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) за іншими законодавчими актами, але вони мали право на призначення пенсії за Законом України «Про пенсійне забезпечення» - за умови, якщо вони не отримують пенсію (щомісячне довічне грошове утримання) з інших джерел, а також у випадках, передбачених цим застраховані особи і члени їхніх сімей та/або спадкоємці на умовах та в порядку, визначених цим Законом.

3. Особи, які не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, але добровільно сплачували страхові внески в порядку та розмірах, встановлених законом, до солідарної системи та/або накопичувальної системи пенсійного страхування, мають право на умовах, визначених цим Законом, на отримання пенсії і соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду та/або отримання довічної пенсії чи одноразової виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування.

4. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на отримання пенсійних виплат і соціальних послуг із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування нарівні з громадянами України на умовах та в порядку, передбачених цим Законом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Якщо особа, яка звільняється з місць позбавлення волі отримувала пенсію з Пенсійного фонду України, адміністрація установи виконання покарань зобов'язана у триденний термін з дня звільнення подати відповідну інформацію, до територіальних органів Пенсійного фонду України за місцем прибуття особи, звільненої з місць позбавлення волі для забезпечення своєчасної виплати належних сум призначеної пенсії.

Якщо особа, звільнена з місць позбавлення волі, досягла пенсійного віку і має трудовий стаж, після звільнення для призначення пенсії необхідно звернутися до районного (міського) управління Пенсійного фонду України.

Оскільки пенсійна система України планово змінюється та стає страховою, дуже важливо слідкувати за збереженням інформації про свою працю.

З 2001 року **трудового стажу для призначення пенсії вже не достатньо**. Існує поняття страхових внесків, які має сплачувати роботодавець за кожного працюючого. Саме від розміру цих внесків, а також з урахуванням загальної кількості відпрацьованих років і залежить право особи на пенсію, а також її розмір. Тому, не залежно від місця праці та форми трудових взаємовідносин, працююча особа має слідкувати за тим, щоб роботодавець сплачував відповідні страхові внески до пенсійного фонду. В іншому випадку, без відповідних підтверджуючих документів (трудової книжки, трудового договору, договору цивільно-правового характеру (ЦПХ), заяви про сплату страхових внесків) навіть 20 річна праця на підприємствах та установах закладів виконання покарань не нададуть вам права на пенсію.

Слід розрізняти поняття «пенсія» та «соціальна допомога», оскільки це принципово різні виплати, нараховуються та виплачуються різними установами, в різному порядку.

Відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам»

Для призначення відповідної допомоги особа має звернутися до Управління соціального захисту населення райдержадміністрацій, міських (міст обласного значен-

ня) рад (департаменту соціального захисту населення облдержадміністрації).

Там можна отримати консультації з наступних питань:

- призначення державної грошової допомоги;
- додержання законодавства про працю, зайнятість, трудову міграцію;
- загальнообов'язкове державне соціальне страхування, оплату та нормування праці, щодо укладання колективних договорів на підприємствах, з питань охорони праці, щодо соціального захисту працюючих, зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці;
- надання соціальних послуг.

На соціальне обслуговування у територіальному центрі, який діє у кожному районі та місті області мають право (за наявністю паспорту):

- громадяни похилого віку, інваліди хворі (з числа осіб працездатного віку на період до встановлення їм групи інвалідності, але не більш як чотири місяці), які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги, визнані такими в порядку, затвердженому МОЗ;
- громадяни, які перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з безробіттям і зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, стихійним лихом, катастрофою (і мають на своєму утриманні неповнолітніх дітей, дітей-інвалідів, осіб похилого віку, інвалідів), якщо середньомісячний сукупний дохід їх сімей нижчий ніж прожитковий мінімум для сім'ї.

Якщо бездомна особа, а також особа, яка звільнена з місць позбавлення волі є одиноким (не має родичів, які відповідно до законодавства зобов'язані її доглядати) чи інвалідом 1 - 2 групи та за медичними висновками потребує постійного стороннього догляду можливе його влаштування до будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів та стаціонарних відділень для постійного або тимчасового проживання територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

Якщо особа, яка звільнена з місць позбавлення волі (при наявності паспорту) має психічне захворювання та за медичними показниками може проживати в психоневрологічному інтернаті, то можливе її влаштування до будинку - інтернату психоневрологічного профілю, навіть при наявності родичів.

